

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Vita Petri Canisii De Societate Iesv

Rader, Matthäus

Monachii, 1614

I. Pietas & religio Canisij.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70957](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70957)

DE VITA R. P.
 PETRI CANISII
 LIBER TERTIVS.

CAPVT. I.

PIETAS, ET RELIGIO
 CANISII.

Ti pleriq; veterum hero-
 um futureꝝ vel fortitudinis
 vel claritatis in ipsa prope
 infantia, aut certè pueri-
 tia prodidère indicia; quemadmo-
 dum de Alexandro, Scipione, Han-
 nibale, Iulio, Augusto (ne de Her-
 cule, Achille, Cyro, quæ fabulosa
 videri possunt, memorem) narrant
 scriptores; Ita viri sancti, in tenera
 iam tum ætate futuræ olim sancti-
 moniæ & religionis argumenta præ-
 buere, è quibus sapientes coniecere
 poterant, ad quod vitæ genus, quâq;
 O virtut-

virtutis, vel eruditionis, vel eloquentiæ laudem quisque esset aspiraturus. Ita ludicra S. Athanasij pueri verterunt in seria: Ita S. Edmundi Archiepiscopi, S. Vincentij, Bernardini, aliorumque initia pietatis, futuræ claritatis indicia cognouimus, cum ipsi adolescentuli puero-
rum cætus cogere, & velut iam tum Ecclesiastæ sedilia altiora tanquam suggestum conscenderent, ac de rebus diuinis ad eosdem verba facerent. Ita Canisius puer in ædibus paternis æqualibus suis è sede veluti pro concione viuendi præcepta dedit, quæ primus ipse studiosè obseruauit. Nam & florem corporis illibatum DEO admodum iuuenis consecrauit, & in omnem vitam custodiuit, ne vel minima labe impuritatis aspergeretur. *Maturus eram, inquit ipse, puer, cum in templo Nouiomagensi, quod B. Stephano Protomartyri sacrum est, aliquando pre-*
caver,

carer, & tuum sacrosanctum corpus, Domine, prope summum altare supplex adorarem: obliuisci non possum gratia, quam tu puero tribuisti mihi. Nam anxie quidem & non sine lachrimis ut opinor, te inuocabam, & desiderium meum aperiebam prauidens iam tum, nescio quomodo, & mundi vanitates, insaniaeque falsas, & vita salutisque mea per multa pericula, & obiectos undique laqueos venantium, ut hinc pauci effugere possint. Igitur ut periclitanti adesses, orabam, illudque dicere videbar: Vias tuas Domine demonstra mihi, & semitas tuas edoce me, quia tu es D E V S Saluator meus. Ac postea cum apud aureos Martyres Coloniae degerem, sensi hoc votum in me saepius renouari, ut peterem anxius gratia tua duce certum mihi que salutiferum vitae genus demonstrari. Credo certe hunc spiritum timoris, piæque sollicitudinis tu peperisti, tu conseruasti, Domine, ut atas lubrica, & vltro lasciuiens timorem pedagogum atque custodem haberet, & ego ad vias

O 2

prauas

*prauas minus dilaberer. Configebas enim timore tuo carnes meas, vt à iudiciis tuis inciperem formidare. Atq; in hac ipsa atate sum expertus, quod haud sine angelo tuo custode meo factum arbitror, vt rerum sacrarum imaginibus, ac templorum carimoniis subinde delectarer. Igitur sacrificantibus aliis, libenter inseruiebam. Imo sacerdotis personam mihi sumebam puer, & illius emulabar officium cantando, sacrificando, precando. Exprimebam, vt poteram, coram equalibus ea munia, quae sacris operantis sunt propria. Videantur haec studia prorsus puerilia, sed in quibus aliquando tamen apparet futura mentis indoles & mirabilis prouidentiae tuae ratio à sapientibus cernitur atque comprobatur. Hæc ipse de se puero Canisius senex in libro confessionum, quem è Landspergensis domo, cui illum dedicauit, accepi. Anconæ cum Augustano Episcopo Romam petente, moratus, inter vota nouo lumine mentis illustratus in sui cognitione & contem-
 tione*

C13.13.

LXVIII.

tione mirificè profecit, eamque cæ-
 lestem gratiam ipse magnoperè præ-
 dicavit. Reperio in chartis ipsius ma-
 nu scriptis legē ab ipsomet sibi dictā,
 vt ante sacrificium à studiorum quā-
 uis cælestium & diuinorum (nam
 profana multis annis ante extremū
 diem nec attigisse quidem videtur)
 occupatione abstineret; nec eadem
 postea vltra vnam aut alteram ho-
 ram continuaret: Quarta pomeridi-
 ana penitus missa faceret, vt votis
 & Deo totum reliquum diei no-
 ctisque tempus, quod à quiete va-
 cuum erat, impenderet. Septenas
 certè quotidie horas, vt ante monui,
 ad auctoris credo nostræ gentis, Ig-
 natij exemplum, precando traduxit,
 quibus non pro se tantum Deo sup-
 plicabat, sed preces pro omni ferè
 genere hominum ad Deum allega-
 bat. Singillatim commēdabat Chri-
 sto nominis Christiani antistites,
 prouinciarum rectores, & quicunq;

in periculis & ultimo vitæ discrimi-
ne versabantur. Denique titulos
ac nomina causarum, quas apud De-
um sollicitus & sanctus orator age-
bat, legimus supra quinquaginta an-
notata. Inter vota & supplicatio-
nes, magnam vim lachrimarū pro-
fundeat. Circa anniuersarias san-
ctorum celebritates Friburgi ædem
Principē S. Nicolai petebat, vbi in fa-
crario D. Ioannis vespertinas laudes,
tanto cum sensu animi persoluebat,
vti pietate nonnunquam quasi sopi-
tis sensibus à Deo absorberetur, quæ
ita nonnunquam deprehensum Se-
bastianus Veronius (à quo vnicè co-
lebatur) excitauit, quādo adeo diffi-
culter ad se rediit, ac si è graui soporis
veterno expergisceretur. Deniq; so-
lum illud tēpus rectè impensum pu-
tabat, quod precando transmisisset.
Reprehendebat socordiā nostram,
quod nutus diuinos ac cælestes in-
stinctus non obseruaremus, cum per
eos

eos à DEO assidue ad vitæ sanctioris
 studium excitemur. Sanctorū lipsa-
 na maximo sensu pietatis colebat.
 Argentorati in æde summa per ieiu-
 niorum solennia pro concione præ-
 cepta salutis auditorib⁹ propinabat,
 quæ multi avidis aurib⁹ bibebāt. Se-
 cundū ferias Paschales cōciliū Cano-
 nicorū haud spernenda abituro mu-
 nera cū nō modico auri numero ob-
 tulit, quæ ille, vti procul ab omni cu-
 piditate pecuniæ aberat, ita procul
 habuit, omninoq; repudiauit. Cūq;
 demirati porro quærerent, qd expe-
 teret? nā vacuū abire se nullo modo
 passuros. Tū ille ex sacris Diuorū ci-
 nerib⁹ pign⁹ sibi gratissimū præopta-
 uit. Duct⁹ in sacrariū iussus est, qdqd
 placeret, seligere. Mox S. Polycarpi,
 q S. Ioānis sectator, nobilissimo Mar-
 tyrij triūpho illustris erat, digitū tu-
 lit, quē Monachij relictū, Augustanū
 post Collegiū accepit. Interim Canisi-
 us Friburgi cōsenuerat, & memor sui

Polycarpi, articulum de digito reposcebat. Visum Othoni Eisenreichio Prouincię præfecto, totum illi & Collegio Friburgensi, ad nouam illic ædē cohonestandam transmitters, tutelam vrbi & contubernio nostro præsidium. Quæ res mirificè Canisium affecit, quod ipse datis ad præsidem Collegij Augustani literis declarauit, Colonia dum apud virgines Capitolas (hoc à Capitolio cognomē habent) cōcionaretur, duo è Sodali-
tate xi. millium capita dono accepta sibi Romam, indeq; in Siciliam transmitti curauit, quæ Messanæ cum ingenti totius ciuitatis concursu & festa celebritate in Societatis ædem illata sunt. Ita obseruatum est, à Sanctissimis quibusq; uiris, fæminisq; Ambrosio, Pulcheria, aliisque, Sanctorum exuuias magnoperè quæsitæ, repertæ, cultasq; . Erga candidatos quoque familiæ nostræ, qui Landspergæ Boiorum ad religiosæ
vitæ

vitæ disciplinam instituuntur, suam
 • Canisius pietatem & religionē osten-
 dit, cum sub initium ineuntis cuiusq;
 anni Xenij loco salutaria quædam
 ad religiosam perfectionem præcep-
 ta ab vsque Friburgo ad eos transmi-
 sit. Ex quibus vnicum exempli causa
 subijciam, ex quo de reliquis iudi-
 cium fieri poterit. Cooptantur in
 Societatis nostræ contubernium nō
 adolescentes tantum mansuetiorib⁹
 literis exculti, sed viri quoque re-
 rum vsu periti, & diuinis ac huma-
 nis sapientiæ disciplinis eruditi, qui
 sepè antè paroeciarum curiones ege-
 re, aut omnibus Academiæ hono-
 ribus sunt perfuncti, quos lon-
 gè difficilior est à civili prudentia &
 astutia, ad religiosam simplicitatem
 traducere, vt prompti ad omnia ma-
 iorum imperia aduolent, nec curio-
 sè in iussu & imperata inquirent. His
 ergo reliquisq; omnibus documenti
 loco summum Christi paruuli studi-

C19 17.
 XXCIX.

dium obsequendi & sapientissimam simplicitatem imitandam proposuit. Cum enim ex religionis Catholicæ capitibus illud minimè postremum sit, Christū quamuis infantem, & nondū etiam ex virginis utero editum, iam rationis potentem, & quā consilio, quā prudentia præpollentē sapientia mortaliū omnium intelligentiā longè superasse, nihilominus tamen se pro puero gessisse, & à parentib⁹ haberi tractariq; voluisse, seseq; totū ad ætatis decorum & captū infantia pueritiaq; efformasse, uti vitā suā priori omnibus religiosæ vitæ tironib⁹ norma viuēdi esset: quocandore animi, quā morū innocentia, viteq; simplicitate, & iudicij quantumuis sublimis, acris, & perspicacitatis dissimulatione maiorum imperiis obsequendum esset. Quod ipse imprimis Canisius non verbis tantū docuit, sed factis ipsis, non tiro, sed veteranus & natu grandi atque sexaginta

lib. 2. Cap. VI.

ginta annis maior expressit, cū & hebdomatim suas ipse vices obiret, & ad modum tironum, nunc puluerem scopis abstergeret, nunc pavimentum verreret, nunc culinarias à patinis sordes ablueret, nunc alia pro more domus curaret, tam simplici habitu & gestu corporis, vti nihil in eo quæsitum, aut affectatum deprehendi posset, cum vi animi polleret ingenti, & maximis viris, de maximis rebus consilia rogantibus velut ex oraculo responsa ederet.

Rarum hoc etiam, quamuis non vnicum in Societate spectaculum, virum à principum, regum, Cæsarium auditorio, à pontificum legationibus, à Sociorū & Prouinciariū præfecturis ad puluerē se abijcere, vt primus inter postremos, & postremus inter primos ageret. Scribit ad me Ioan. Hasius, quē supra nō semel testē certū laudauī, se ante annos admodū
qua-

quadraginta accepisse à Seuerino
 bibliopego id æui puero, Canisium
 adolescentem Coloniae. Musis ope-
 rantem consueuisse in mensa defun-
 cti caluam iuxtim collocare, vti sem-
 per aspectu cranij & de vitæ præ-
 sentis fine, & initio sequentis, ad quã
 mors duceret, admoneretur, haud
 ignarus eam cogitationẽ plurimum
 valere ad mentem à præsentibus a-
 uocandam, & ad cælestia æternaque
 conuertendam, quod sapientis di-
 ctum identidem reuocabat: *Memo-
 rare nouissima tua, & in æternum non pec-
 cabis.*

PAUPERVM ET PAU-
 PERTATIS STV-
 DIIVM.

CAPVT II.

IN copiosa, potenti, & consulari fa-
 milia Canisius natus, infimæ tamẽ
 fortu-